

Hočemo, da vlada ljudstvo, po svojih pravih izvršiteljih zastopnikih, ne pa s esčica birokratov (višjih uradnikov), ki bi morala izvrševati voljo ljudstva in ničesar drugega.

Se en razlog g. Drogeniga proti nerazdelitvi Sloveniji — tako je povdarjal dr. Hohnjec — navdaja z začudenjem. Drogenig se je v vprašanju o delitvi Slovenije zavaroval proti sum nibenju, češ, da gre vodijo slovenski plemenski oziri. Dr. Hohnjec je dal svojemu začudenju nad Drogenigovim izdajstvom svojega slovenskega prepričanja duška v teh le besedah: „Mi Slovenci smo majhno pleme, imamo pa to zaslugo, da smo bili jez jugoslovanstva proti nemštvu. Imeli smo strašno boje proti nemštvu in smo jih tudi izvojevali; izgubili smo sicer mnogo ljudi, precej se jih je ponemilo, a več nas je ostalo. Ako hočemo ostati močan jez, moramo imeti nedeljeno Slovenijo. Ako se Slovenije deli, izgubi tudi ta jez svojo odpornost. Potem pa nastane res nevarnost, da pride v kakši oblasti nemški element do večje veljave“.

Samouprava in razdelitev države.
Poslanec dr. Hohnjec je nadalje naglašal, da ni dobro, da je v zakon skena načrtu o samoupravi vsebovan stari avstrijski dvotirni sistem (centralna vlada s širokim deokrogom po-teg samoupravnih kronovin). Prot temu sistemu je v Avstriji nastopil oster odpor, ker se je pokazalo, da ni dober. Dvotirni sistem daje pokrajina malo samouprave, državi upravi — s tem pa neodgovornemu uradništvu — pa odpira vrata na siežaj. On povzroča ogromne stroške, ljudstvu odvzema pravo samoodlobo v upravnih in gospodarskih zadevah, in bilo bi dandanes ne samo neumestno, marveč tudi protiljudsko, ako bi se ta predlog uzakoni. Centralizem se ni v nobeni državi obnesel. Ne v Rusiji, ne v Avstro-Ogrski, Italiji in Franciji, nase bili s centralizmom zadovoljni. V naši državi se pa centralizma prav vpejlih niso in že danes vidimo na vseh koncih in krajih njegove žalostne posledice. Pri nas se uprava od dne do dne poslabšuje, čimbolj se vse centralizira! Odbor za razdelitev države je prvotno sklenil, da bo proučil najprej načrt o samoupravi in da bo šele potem razpravljal o razdelitvi države. Dokler nimamo slike, ne moremo delati okvirja. Kaj pomagajo razprave, o velikosti posameznih oblasti, o njih številu itd., ko pa vladne stranke še danes ne vedo, kakšna je tista samouprava, katero bodo namestili v te nove oblasti. To je velik pogrešek, ki jasno dokazuje, da zidaje vladne stranke celo centralistično stavbo ne rahlje temelje negotovosti.

Zagrizeni zagovorniki centralizma so v svoji zaslepljenosti prišli tako daleč, da ne morejo iz zagate, katero so si napravili. Edina gomilna sila, ki je ustvarila vidovdansko ustavo in centralizem, je bila neutешljiva želja posameznikov po nadvladi nad ljudstvom. Mi pa pravimo: Slovensko ljudstvo je zrelo dovolj, da same določuje v okviru svoje snodne Slovenije v vseh svojih zadevah. Mi na raz-

bimo nobenega „varuštva“ v obliki centralistične vlade! Slov! ljudska stranka se je borila za samoupravo našega ljudstva ves čas njenega obstanka, ona bo tudi v bodoče vodila neizprosno borbo proti vsem, ki hočejo njegovo voljo teptati s papirnatiimi zakoni in odredbami.

Najvažnejše vprašanje.

Članki o političnem položaju se ne osvetluje o dovolj naših razmer, najboljšo sliko dobimo, če si predočimo dnevno ali tedensko zbirko raznih vesti iz našega javnega in upravnega življenja. Taka zbirka je najboljši — znak naše dobe in političnih razmer, v katerih živimo. Za primer tu nekaj značilnih vesti iz zadnjih dni. Naslednja, poljudno sestavljena zbirka ima pa tudi to dobro, da nam stavi vprašanje, ki je danes gotovo najvažnejše.

1. V Bitolu so zaprli nekaj carinikov, ki so skozi mesce in mesce okradli in ogolujali državo za dobrih 6 milijonov dinarjev.
2. Na progi Beograd-Bos. Brod sta dva poštna uradnika iz Beograda že od oktobra sem kradla in poverljiva denarna pisma. Pred krafcem so ju zaprli ker sta le malo preveč na ebelo razsipala z denarjem. Kakor poročajo listi, je že dosedanja preiskava ocenila tatvino na blizu 30 milijonov dinarjev.
3. Država pri poštnih markah oškodovana za 7 milijonov. Direktor pošte v Sarajevu Dekanič je radi raznih manipulacij odstavljen od službe in baje naznanjen državnemu pravdništvu. Našla so se pisma, ki so zanj in za nekega ministra zelo obtežljiva.
4. V Sarajevu se je odkrila tudi neva afera z vojaškim obuvalom. V njo so zapletene visoke civilne in vojaške osebe.
5. Pri pokrajinski upravi v Bosni zija velik primankljaj v upravi invalidskega denarja. Namestnik Gjurgjevič daje — ostavko.
6. Po Dalmaciji, zlasti v okolici Šibenika, izvajajo največji klateži in lenuh organizirani kot „nacionalisti“, po pravem „fašisti“, pravo diktaturo in strahovladno nad ubogim prebivalstvom ter imajo vojaštvo in tudi žandarmerijo na svoji strani.
7. Po vaseh okrog Siska nalaga orožniški narednik sorodnikom od vojaških obveznikov, ki se niso ožvali, na lastno roke — kontribucije ali brahijalne stroške. Za eno samo vas — Martinska ves — iznaša ta kontribucija nad 50.000 K in vas mora vzdrževati tudi žandarmerijsko patroljo, ki se je v njej utaborila.
8. Radikali so si v Bosni sestavili posebno „stranko“, da lahke nemoteno preganjajo muslimane. Glavna radikalna stranka bo pa seveda še nadalje ostala v dobrih odnošajih z muslimanskimi poslanci.
9. Vojvodinski dobroveljci Mošejo tudi svojo stranko, pravijo, da za to, ker so jih radikali, kakor demokrati, sleparili in varali pri razdelitvi zemlje.
10. V desetih dneh tri železniške nesreče! — Pri Batajnici skoči vlak

iz tira, ker so bli pragi za nič, proga zanemarjena, ker je železniško o-sobje zastoj opozarjalo na nesrečo in molovalo za nov železniški material in obnovno tira. Po prvi nesreči se je nekaj popravljalo, koliko je to delo zaleglo, se pa vidi v tem, da je mesečni vlak čez par dni istotam spet skočil s tira — radi slabih pragov. Vsi imajo vsaj kolikor toliko smisla za obupno stanje železničarjev, samo minister saobračaja ga nima — ne za delavstvo, ne za material na svojih progah. Železničarjem je zadnjič sicer rekel, da bi že davno določeni prispevek za obleko lahko dobili, da pa se sedaj niso izdelana pravila o kroju obleke. Torej — kraj se ni določil, zato pa naj dela delavec v kakoršnih koli capah, ali pa nag, če to drži v zimi če ne, pa naj razpada, kakor — pragovi po progah, kdo bi se brigal za več ali manj škode.

11. Naša komisija, ki sprejema raznovrstno blago od Nemčije na račun vojne odškodnine je prevzela tudi 250 kg kinina. To je danes zelo dragoceno zdravilo, kg pride na 417 francoskih frankov. Komisija je ta kinin sprejela, oddala ga pa ni — ker je izgubil Kam? — Bogzna.

12. Begunci iz Baranje, Srbi, so prišli v Beograd lačni, raztrgani in prezeblji, da vidijo, kje so tiste podpore, o katerih se je toliko govorilo, videlo pa niti počene pare.

Bodi za enkrat dovolj. Iz navedenega lahko vidimo, zakaj gre pri nas navzdol na vseh koncih in krajih, ker nimamo sposobne, poštene in vesine civilne uprave!

**„Večno zeleno drevo“
Samostojne kmetijske stranke.**

(Piše Jože Gungl iz Jarenine.)

Ker se g. Mermolja toliko ponaša s svojim „večno zelenim drevesom“, zato prostim cenjeno uredništvo „Slov. Gospodarja“, da bi priobčilo, kako je nastalo to drevo, kakšen sad rodi, kakšno listje odpada in kako bo posekano in v ogenj vrženo.

Ko so stari liberalci, sedaj prekrščen demokrati, videli, da se bliža njih slava in moč koncu, so poskušali svojo zadnjo obupno moč; poiskali so na deželi vse odpadnike, verižnike, zagrizene nemškutarje in brezverske poglavarje, ter so ustanovili takozvano Samostojno. — Opomba uredništva „Straže“! Da li so jim več milijonov za ustanovitev stranke). Poglavarji so šli med Slovence s svojim hinavskim evangeliem. S mladimi objubami so pridobili ne samo kmetijske liberalce in odpadnike, ampak tudi mnoge, katoliško mislečo može in mladeniče. Da bi nas še bolj premotili, so naredili samostojni poglavarji pogodbo s podpisni in prisego, da jih imamo volilni pravico odstraniti, ako ne bodo delovali v našo korist. To pogodbo so med vožnjo v Beograd izgubili. Pač pa so v Beogradu sohtevali, da kakor hitro je poslanec od ljudstva izvoljen, nima več ljudstvo ne

bene pravice, ampak vsa pravica ima jo poslanci sami. Tako je nastalo to „večno zeleno samostojno drevo“.

Kakšen sad rodi to drevo? Ka ni bili samostojni poslanci že nekaj časa v Beogradu in je njihov sad šel dororel, so sklicali občni zbor Samostojne. Povabili so svoje pristane, med njimi tudi zgoraj podpisane. Pri tem zborovanju je govoril najprvo „kmet“ dr. Vošnjak. Razkladal je na dolgo in široko o naših samoupravah, ki bodo ustanovljene. Dve deželici, namreč Kranjsko in Stajersko in da bo v teh deželnih vladah vse tako lepo urejeno, kakor v nebesih. Seveda smo od samega veselja vsi z glasovi kimali, veseleč se tega dobrega sadu. Mermolja je kričal, kaj bo ljudem vse imenitnega storil. „Prva moja skrb je“, tako je vpil, „da se zmaga ša številu uradništva za polovico.“ — A sedaj, ko je samostojna v beograjski in ljubljanski vladi, pa je polovica več uradnikov in deset do dvajsetkrat več davkov.

Za viničarje in stromake je že v duhu trgalo veleposestva ter kazal, kateri fufaj bo dobil eden ali drugi. — Drogenik pa je udrihal po naših dehovnikih ter razbijal njihove glave. Priduševal se je, da bo uvedel „kari celparagraf“. Govoril je takšne stvari, ki ne spadajo v katoliški list, ker so preogabne. Kirbiša pa je mentalno prepeči svoje roke ter prosil najmanj petkrat za besedo, a ti veliki poglavarji mu je niso dovolili. Videlo se je že listikrat, da vzamejo Kirbiša le zato seboj v Beograd, da jim snazi ševije in pometa sobe.

Omenil bi se o Urekovi kupčiji z gumijem, a ker se s tako kupčijo počajo le ljudje Urekove sorte, zasa o tej kupčiji raje molčim.

Takšen in še stokrat grši sad rodi „večno zeleno samostojno drevo“.

Kakšno pa je listje, ki odpada s tega drevesa? Kako bo posekano to drevo in vrženo v ogenj? Za vzgled vam naj služi naša starodavna Jarenina. Ko je imel Mermolja prvi snod v Jarenini, je pridobil skoro večino Jareninčanov za Samostojno. A že drugi dan so začeli odpadati. In tako je šlo dan za dnevom, dokler ni pršla burja tudi do mene. Sedaj se vstijo na tem „večno zelenem drevesu“ s malo izjemo razni odpadniki, verižniki, in dunajski romarji. Tudi v drugih občinah je enako. Le proč, le proč od tega ogabnega drevesa in pojdite vsi nazaj v našo pravo kmetijsko zvezo. Da pa bomo posekali to ogabno samostojno drevo, pa pojdite na delo za organizacijo za našo krščansko ljudsko stranko. Pripravimo se, da ob času novih volitev sirmoglavine samostojneže, ki v Beogradu tako brezvesno gospodarijo z našim davčnim denarjem. Mermolja, kateri je prinesel to ogabno drevo iz Vertojbe, pa naj pojde raje nazaj na Goriško reševati Slovence pred Italijani (Opomba „Stražnega“ urednikov: in naj tam prodaja črešnje, kumare, peteršilj in štore). Sovražstvo in zganjarstvo, ki jo je zasejal med nami, rodi prokletstvo. O tem sem se sam prepričal in s manoj vred na stotine drugih.

Strašno so gospodarili ti ljudje po naših prostorih! Vse kar je bilo pod ključem, so razbili, — najbrž so iskali zemljevid. Tla so bila polna blata, ki so ga nanosili iz svojega močvirnega taborišča, stene, nekdanja snažna gobeljena, so kazale znamenja njihovih umazanih rok. Kupi praznih in potrih steklenic so ležali po kotih. — Liveseyeve zdravniške knjige so bile razmetane po tleh in iz ene so iztrgali polovico listov. Menda so si ž njimi prižigali pipe. Sredi tega nerada je visela od stropa temna okajena svetilnika in širila smrad in mračno, svetlo luč po kabini.

Stopil sem v klet. Vse sodečke so odneali in nevezetno veliko steklenico je manjkalo. Odkar sme zapustili „Hispanio“, pač nobeden upornikov menda ni bil več tizen.

Poiskal sem steklenice kiganja za Handsa in zase prepečenca, posušene sadja in grozdja ter kes sira. S temi zalogami sem zlezal nazaj na krov, stopil k sodu z vodo in — pil v žlogih, krepkih požirkih. In tedaj šele sem dal Handsu njegovo zganje.

Dolgo je vlekel iz steklenice,

„Ah!“ je vzdihnil. — „Groma, — ampak — tegale mi je hudo manjkalo —!“

Sedel sem v svoj kot in ječunal. „Hudo ranjen —?“ sem vprašal med dvema grizljajema.

„Da je — onile zdravnik na krovu, v par urah sem zdrav —! Pa — ko nimam sreče, veste! — In tale človek je mrtev!“ Pokazal je na tovariša s rdečo čepico. „Ni bil mornar, take mož, pa ni bil! — In — edkeč ste pa vi prišli —?“

„Jaz —?“ sem dejal. „Prišel sem na krov, da vzamem ladje v posesti, Handsi! Sedaj sem vaš kapitan, da to veste, — če nadaljnih odredb seve!“

Kislo je gledal, rekel pa ni nič. Njegov obraz je dobival boljše barvo, čeravno je še vedno izgledal zelo mrvaški in se je njegovo telo pri vsakem smuku ladje zazibalo sedaj na eno in sedaj na drugo stran.

„Da šo te smenim“, sem nadaljeval, „tehle barv ne trpim na svoji ladji! Snel jih bom! Bolje nobene ko take.“

In snel sem črno uporniško zastavo ter jo vrgel črez pregrajo v morje.

„Bog živi našega kralja!“ sem zamical in mahal s klobukom. „Pri kra-

ju je z vlado kapitana Silverja!“

Pozorno in s stisnjenimi trapalutami me je gledal.

„Mislim, da hočete spet na suho“, je dejal končno. „Kaj, ko bi se značala —!“

„Seveda —! Prav naš!“ sem rekel. „Le kar začnite!“

Sedel sem in iznova posvetil svojo pozornost prepečenou in slačkam s suhemu grozdju.

„Tale človek“, je nadaljeval in slabotno pokimal proti mrtevemu tovarišu, „tale človek in jaz, midva sva hotela spraviti ladjo nazaj v pristanišče. Pa mrtev je, mrtev kakor kladba — In kdo naj jadra? — Vi ne znate, kolikor vem. — Poslušajte torej: — Ni mi poskrbite za jed in pijačo in mi poiščete kosček starega platna ali pa kak roboc, da si obvežem rano, jaz pa vam bom dajal navodila, kako je treba jadrati. — Te je gladko kraška vse, kar vam imam povedati!“

„Kne vam rečem“, sem odgovoril. „Nazaj v prejšnje pristanišče ne grem. V severni zalov hočem. Tam bi ved spravil ladjo na varno.“

„Seveda, seveda!“ je vzkliknil — „Nisem tak hudoben človek, kakor izgledam! Poskusil sem svojo srečo, pa

sem izgubil igro. — Vam pa gre ne sreči! — Severni zalov —? Kaj si hočem —! Ninam izbire! — Ja-traj bi pod vešala, če bi se kazale drugačaji! —“

Pogodila sva se in v par minutah je „Hispaniola“ lahno iz gibeno jadrala proti severu. Upal sem, da pridem še pred poldnevom do severnega otokovega in da jo spravim s pomočjo pihne v zaliv, ki je bil na vzhodni obali nekoliko pod riom. Tam bi počakal na oseko in šel na suho.

Handsu sem zavezal globoke rane. Ki je je dobil v stegno pri prepeči s tovarišem, in sem mu dal jesti in zganje. Opomogel si je, glas se mu je okrepil in ravne je sedel pri pragraji.

Po njegovih poveljih sem postavil jadra, veter nama je stregel, da boljše ni mogel, in solnce je jasno sijalo. — Vede sem imel zadosti in polno dobelščeviči za pod zobe, veselil sem se lepšega vremena in živih, zanimivih slik, ki jih je nudila vedno izpreminjaloba se obrežna pokrajina, slaba vest radi pobega se mi je pomirila, vse je šlo dobro, — da ni bilo Handsovih oči, ki so mi povsod sledile, in tistega smelčljaja na njegovih ustnicah —.

(Dalje prihodnjic)